

De wind in de zeilen

Het afgelopen jaar was er veel te doen rond het Zuiderzeemuseum. Het ontslag van directeur G. E. B. Bosch-May, een gerechtelijk (voor)onderzoek en een Rekenkamer-rapport bezorgden ons – kort na elkaar – veel negatieve publiciteit. Maar gelukkig was er ook veel te doen in het museum. Interessante exposities, demonstraties van ambachten en technieken, grootscheepse manifestaties en diverse tv-opnamen trokken zeker zo veel positieve aandacht in de pers. In totaal kwamen daar 236 duizend mensen op af, waarmee het (buiten)museum voor het eerst de opgaande lijn in bezoekersaantallen weer te pakken heeft. En gezien de plannen voor volgend jaar laten we die voorlopig niet los.

De negatieve publiciteit begon met het eervol maar onvrijwillig ontslag van de directeur per 1 september j.l., ruim een jaar na haar aantreden. Over de redenen bewaarde het ministerie van wvc het stilzwijgen, zoals gebruikelijk zolang de ambtenarenrechter – op verzoek van de betrokkene – nog een oordeel moet uitspreken. Maar juist in zo'n situatie laat de pers zich makkelijk verleiden tot wilde speculaties. Mevrouw Bosch zou het hebben moeten afleggen tegen een monsterverbond van mantelorganisaties en gemeente Enkhuizen, die er bovendien 'duistere praktijken' op na hielden. In die troebele situatie kon zij haar opdracht van het ministerie om orde te scheppen in 'de chaos die Udo Vroom had nagelaten' vanzelfsprekend niet ten uitvoer brengen.

Bij die wild west-verhalen steekt de werkelijkheid wat prozaïsch af. Op het ministerie heeft niemand ooit gesproken van een chaos onder ex-directeur Vroom, laat staan van een opdracht om daar verandering in te brengen. Wel wenste men een verdere integratie van het museum met de steunstichtingen. Dat past immers binnen het algemene streven naar een zelfstandiger opereren van de rijksmusea. Die opdracht had de directeur wél, maar in de wijze waarop die werd uitgevoerd had men in Rijswijk weinig vertrouwen. Met nadruk is er dan ook op gewezen dat het ontslag van mevrouw Bosch geen negatief oordeel inhield over haar museale beleid. Integendeel, de door haar ingeslagen weg wordt met maximale inzet vervolgd.

En de geruchtenstroom over de 'duistere praktijken' in en rond het museum? Die is door de Officier van justitie te Alkmaar afdoende ontzenuwd. Wat dan overblijft is het kritische rapport van de Rekenkamer over het functioneren van de rijksmusea. Het betreft hier een complexe problematiek, waar ik in dit bestek niet verder op in zal gaan. Het strakke keurslijf dat rijksinstellingen krijgen opgelegd door de ministeries van Financiën (comptabiliteitswet), VROM (Rijksgebouwendienst) en Binnenlandse Zaken (personeelsbeleid), heeft daar veel mee te maken. Evenals de krappe financiële situatie van de gehele rijksoverheid, inclusief het ministerie van wvc. In dit starre krachtenveld worden musea die als bedrijven willen overleven min of meer aangespoord om daarvoor op onconventionele wijze de nodige speelruimte te creëren. Het feit dat de constructie rond het Zuiderzeemuseum hier door de pers werd uitgelicht, had minder te maken met het bijzondere karakter daarvan dan met het reeds aanwezige klimaat van verdachtmakingen. De oppervlakkigheid van de waarnemingen van de Rekenkamer in Enkhuizen (zie daarover de brief van de Vereniging elders in deze Nieuwsbrief) kreeg in dat klimaat vanzelfsprekend minder aandacht.

Maar genoeg over al deze negatieve publiciteit. Onder het motto dat de aanval de beste verdediging is, wordt in het museum al weer hard gewerkt aan de toekomst. Voorop staat daarbij de heropening van het binnenmuseum. Alle zeilen worden bijgezet om daar in 1990 een begin mee te maken. Uitgangspunt voor de nieuwe museale opstelling blijft de presentatie van de geschiedenis van het Zuiderzeegebied in een aantal thema's, zoals de handel (Hanze, VOC en WIC), de walvisvangst vanuit het gebied, de visserij er binnen, en de eeuwige strijd tegen het water. Aan de hand daarvan moet de museumbezoeker inzicht krijgen in de historische ontwikkeling die voorafging aan de visserijcultuur, waarvan het buitenmuseum als het ware een uitvergroting laat zien.

In dat openluchtgedeelte wordt volgend jaar verder gewerkt aan de verlevendiging. Een nieuw element daarin is de tentoonstelling over inrichting en gebruik van de huizen, waar de bezoeker zelf ervaring mee kan opdoen. Met andere educatieve projecten als de verkleedkist en de visverwerking wordt zo een gooi gedaan naar de scholenmarkt. In dat kader wordt ook geprobeerd het schooltje uit Kollum (naast de kapel) op te bouwen en in te richten. Daarmee ontstaat een natuurlijk decor waarin (basis)schoolklassen kunnen worden ontvangen en waar de bezichtiging van het museum kan worden verwerkt. In een binnenkort te verschijnen scholenkrant wordt uit de doeken gedaan welke activiteiten verder nog interessant zijn voor scholieren, zoals een zeiltocht met een oud-hollands vissersschip op het IJsselmeer. Voor de replica van het schooltje zal een beroep moeten worden gedaan op sponsors. Zoals dat in de toekomst ook op grotere schaal nodig zal zijn voor andere investeringen in het buitenmuseum (onder andere een herenhuis uit Wormerveer, een aanlegsteiger voor museumschepen en een

historische scheepswerf) en – niet in de laatste plaats – het binnenmuseum. Het benaderen van die sponsors vereist een nauwkeurige voorbereiding. Bij het uitstippelen van zo'n strategie zijn inmiddels externe deskundigen ingeschakeld. Op grond van hun eerste bevindingen zijn de verwachtingen hoog gespannen.

Een belangrijke voorwaarde daarbij is de verzelfstandiging van het Zuiderzeemuseum, die door de minister van wvc na het Rekenkamer-rapport in een maximale versnelling is gebracht. Uiterlijk begin 1989 kan er duidelijkheid zijn over het in die richting te volgen traject, dat uiteraard eveneens zal gelden voor de andere rijksmusea. Wat ons museum betreft is dan ook het resultaat bekend van de organisatie-doorlichting, die momenteel wordt uitgevoerd door Bureau Berenschot. Dit onderzoek, en dus ook het uit te brengen organisatie-advies, beperkt zich niet tot het rijksdeel van de museale organisatie. Nadrukkelijk worden ook de mantelstructuur en het overige netwerk van externe relaties daarbij betrokken. Het initiatief tot deze doorlichting dateert van voor de recente problemen, maar de lessen van het afgelopen jaar worden daarbij uiteraard ter harte genomen. Uiteindelijk streven is een homogeen museum-bedrijf dat zo goed en efficiënt mogelijk de eigen doelstelling kan realiseren: het verschaffen van inzicht in geschiedenis en cultuur van het Zuiderzeegebied. Het buitenmuseum en het binnenmuseum vormen daarbij de grote attracties, die met hun blijvend accent op kwaliteit en vernieuwing de publieke belangstelling moeten vasthouden. Maar dan in positieve zin. Na de strubbelingen van het afgelopen jaar kan zo de opgaande lijn in de bezoekersaantallen verder opwaarts worden bijgebogen.

ARNOUT WEEDA, *directeur ad interim*